

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра криміналістики

ПОСІБНИК ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

«Психологія міжнародних відносин»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Харків 2026

Посібник для практичних занять з навчальної дисципліни «Психологія міжнародних відносин» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» факультету міжнародного та європейського права. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2026. 28 с.

Розробники:

Шевчук Віктор Михайлович – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри криміналістики;

Костенко Марина Володимирівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри криміналістики.

Завідувач кафедри криміналістики – Шевчук Віктор Михайлович, доктор юридичних наук, професор

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН. ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Тема 1. Предмет, методи, сучасний стан психології міжнародних відносин

План

1. Поняття та предмет психології міжнародних відносин.
2. Закономірності, що вивчає психологія міжнародних відносин, головні напрямки дослідження.
3. Природа психології міжнародних відносин, її місце у системі наук.
4. Методи психології міжнародних відносин, їх визначення та класифікація.

Завдання:

1. *Порівняйте об'єкт дослідження загальної психології та психології міжнародних відносин .*
2. *Окресліть предмет дослідження психології міжнародних відносин.*
3. *Охарактеризуйте систему психології міжнародних відносин та її складові.*
4. *Зробіть схематичне зображення зв'язків психології міжнародних відносин та інших наук. Розкрийте його зміст.*
5. *Зробіть схематичне зображення структури методів психології міжнародних відносин. Розкрийте його зміст.*
6. *Визначте можливості використання загальнонаукових методів при вирішенні завдань психології міжнародних відносин.*
7. *При працевлаштуванні спеціаліста в сфері міжнародних відносин необхідно встановити рівень його розумового потенціалу, творчі здібності, емоційні властивості та рівень знань, вмінь і навичок. Який саме з методів психології міжнародних відносин доцільно застосувати у цьому випадку?*

8. Охарактеризуйте метод тестування та види тестів, що застосовуються в юридичній психології міжнародних відносин.

9. Використовуючи біографічний метод, проаналізуйте особу Онопрієнко.

10. Для з'ясування методу тестування в позааудиторний час проведіть діагностику своєї особистості за Колірним тестом Люшера або Тестом на профорієнтацію.

11. У позааудиторний час підготуйте презентацію щодо одного із відомих психологічних експериментів.

Список додаткової літератури:

Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 №4572-VI
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>

Про засади внутрішньої та зовнішньої політики: Закон України від 01.07. 2010 р. № 2411-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2411-17.#Text>

Про політичні партії в Україні: Закон України від 05.04.2001 №2365-III.
URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>

Бобечко Н. Р., Бойко В. П., Жолнович І. В., Когутич І. І. Основи загальної та юридичної психології : курс лекцій : навч. посіб. / за ред. В. Т. Нора. Київ : Ін Юре, 2014. 280 с.

Головатий М. Ф. Політична психологія: підручник / М. Ф. Головатий. 2-е вид. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 399 с.

Льбіна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

Коновалова В. О., Шепітько В.Ю. Юридична психологія : посіб. для підгот. до іспиту. Х.: Право, 2019. 192 с.

Повний колірний тест Люшера. URL: https://uk.m.wikipedia.org/wiki/Тест_Люшера

Тест на профорієнтацію. URL: <https://testoteka.info/uk/test/career/ddo>

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

Юридична психологія // Навчальний контент (конспект або розширений план лекцій) для денної/заочної форми навчання. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2019. 174 с.

Тема 2. Особистість та її психологічна структура. Темперамент, характер, здібності як психологічні властивості особистості

План

1. Поняття особистості. Співвідношення соціального і біологічного в особистості.
2. Психологічна структура особистості, її складові елементи та взаємозв'язок між ними.
3. Фізіологічні основи темпераменту.
4. Поняття, типи та риси характеру.
5. Акцентуації характеру.
6. Природа людських здібностей, роль та значення задатків.

Завдання:

1. *Охарактеризуйте співвідношення соціального та біологічного в формуванні особистості.*
2. *Розкрийте та структуруйте поняття індивід, людина, особистість, індивідуальність.*
3. *Визначте основні аналітичні підходи щодо тлумачення поняття особистості.*
4. *Окресліть структуру особистості, враховуючи різні.*
5. *Віднесіть вказані елементи структури особистості (мотивація, темперамент, здібності, емоції, настанови, спілкування, характер, навички, задатки) до відповідних аналітичних підходів щодо тлумачення поняття особистості: соціально-психологічного; індивідуально-психологічного; діяльнісного; генетичного.*

6. Співставте елементи структури особистості (темперамент, характер, здібності, спрямованість) з їх відповідними визначеннями - психологічні риси особистості, що визначають:

а) потенціальні можливості людини у виконанні певної діяльності;

б) активний характер відносин та дії людини у соціальному середовищі;

в) динаміку проявів особистості у різних видах діяльності та у відносинах з оточуючим середовищем;

г) відношення людини до соціального середовища та виконуємої діяльності.

7. У позааудиторний час проведіть свою діагностику за методикою многофакторного дослідження особистості Кеттелла.

8. Проаналізуйте основні методики щодо визначення типу темпераменту особистості. У позааудиторний час проведіть свою порівняльну діагностику особистості за опитувальником Айзенка (версія EPI).

9. Ділова гра "Темперамент": Студенти розподіляються на пари. Завдання кожної пари за допомогою психологічних методів виявити поведінкові особливості, на підставі яких діагностувати прояви відповідного типу темпераменту та обґрунтувати свій висновок перед групою.

10. Ділова гра "Характер": Студенти розподіляються на пари. Завданням є виділення вольвих, інтелектуальних, емоційних рис характеру партнера та зазначення проявів, за якими їх можна встановити.

11. Для з'ясування методики щодо визначення типу акцентуації особистості проведіть у позааудиторний час діагностику своєї особистості за опитувальником Леонгарда-Шмішека.

12. Як ви вважаєте, чи можливо за допомогою методів аудіовізуальної діагностики визначити тип темпераменту та риси характеру особи? Який час потрібний для цього? Проведіть експрес діагностику викладача та одногрупників.

13. Охарактеризуйте та структуруйте поняття здібності, задатки, обдарованість, талант та геніальність.

С п и с о к д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и:

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Льїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

Кацавець Р. С. Психологія особистості. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2021. 134 с.

Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

Методика багатофакторного дослідження особистості Кеттелла. URL: <https://vseosvita.ua/test/test-kettella-16-rf-opytuvalnyk-1691947.html>

Опитувальник Шмішека. URL: <https://onlinetestpad.com/ua/test/1468329-test-opituvalnik-akcentuacij-kharakteru-leongarda-shmisheka>

Особистісний опитувальник Г. Айзенка. URL: https://www.eztests.xyz/tests/personality_eysenck/

Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

Тема 3. Система психічних процесів.

Психологічна характеристика пізнавальних процесів

План

1. Поняття психічних процесів, їх система.
2. Характеристика, система та особливості пізнавальних процесів.
3. Відчуття та сприйняття, їх види, особливості та властивості.
4. Характеристика та види пам'яті.
5. Увага, як особлива форма психічної активності. Види, механізми, властивості та функції уваги.
6. Визначення мислення, його види. Основні форми та функції мислення.
7. Характеристика мови.
8. Поняття уяви та уявлення, їх основні функції.

Завдання:

1. Які є психічні процеси: а) пізнавальні, емоційні, вольові; б) прості, складні, комбіновані; в) позитивні, негативні; г) екстравертовані, інтровертовані, амбівертні?
2. Що розуміється під сприйняттям як психічним процесом:
 - а) процес відображення предметів і явищ у сукупності їх властивостей;
 - б) процес, що полягає у створенні нових образів об'єктів, явищ, на основі засвоєних раніше знань і уявлень;
 - в) психічний процес, що полягає в зосередженості на окремому об'єкті;
 - г) опосередковане відображення в свідомості людини суттєвих властивостей, зв'язків, відношень предметів і явищ навколишнього світу?
3. Розмежуйте поняття відчуття та сприйняття, охарактеризуйте закономірності при відчутті.

4. Визначте яким особливостям сприйняття (предметність, вибірковість, апперцепція, цілісність, ілюзії, осмисленість, константність, структурність, узагальненість) відповідають наступні положення:

а) образи відображених предметів та явищ постають у свідомості в єдності багатьох якостей і властивостей;

б) відображення одиничного випадку як особливого вияву загального;

в) будь-який предмет або явище відображається не як механічна сума якостей і властивостей, а як об'єкт, який має свій зміст, природу, призначення;

г) під час відображення предметів та явищ відбувається виділення одних щодо до інших об'єктів, під впливом попереднього досвіду людини, її нахилів, інтересів, установок і потреб;

д) залежність змісту і спрямованості сприйняття від досвіду людини, її інтересів, ставлення до життя, установок, накопичення знань;

е) відносна постійність величини, форми, кольору предметів та явищ, що сприймаються;

ж) відображаючи предмети та явища в цілісності, людина виокремлює в них різні елементи, компоненти, підсистеми тощо;

з) обумовлені дією різних аналізаторів і мають різні причини: вироблені життєвою практикою прийоми зорового сприйняття, особливості зорового аналізатора, зміна умов сприйняття, образне передбачення побаченого, дефекти зору;

и) відображені предмети та явища порівнюють з минулим досвідом людини, відомостями і знаннями про них, на основі чого виникає відповідне ставлення до них.

5. Визначте поняття та різновиди ілюзій сприйняття.

6. Люди якого типу сприймають інформацію через зір і зорові образи:
а) візуал; б) інтроверт; в) холерик; г) психастенік?

7. Як називається стан концентрації на об'єкті в психології: а) увага; б) мислення; в) уява; г) відчуття?

8. Що в психології називається здатністю людини пізнавати навколишній світ і саму себе за допомогою мислення та розуму: а) свідомість; б) відчуття; в) уява; г) пам'ять?

9. Охарактеризуйте форми та типи мислення.

10. Надайте класифікацію видів пам'яті.

11. Як називається психічний процес створення людиною нових образів на основі її попереднього досвіду: а) уява; б) сприйняття; в) мова; г) пам'ять?

Список додаткової літератури:

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

Кацавець Р. С. Психологія особистості. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2021. 134 с.

Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Тема 4. Система психічних процесів. Емоції та воля

План

1. Поняття, види та природа виникнення емоцій і почуттів.
2. Конфліктні емоційні стани.
3. Розмежування тривоги та страху.
4. Фізіологічний та патологічний афект.
5. Поняття та види стресу.
6. Характеристика фрустрації.
7. Поняття волі. Етапи формування вольового акту.

8. Вольові психічні стани.

Завдання:

1. Розгляньте природу виникнення та характерні риси настрою, афектів та почуттів. Яким чином зазначені класи емоцій впливають на поведінку людини.
2. Які емоції відрізняються дієвістю і спонукають до вчинків, висловлювань, збільшують напруження сил: а) стенічні; б) астеничні; в) неприємні; г) тривалі?
3. Виділіть із переліченого види вищих почуттів: - художні; моральні; - творчі; - інтелектуальні; - наукові; - естетичні; - практичні. Обґрунтуйте свою відповідь та надайте вірний перелік із зазначенням детермінуючих чинників їх виникнення та розвитку.
4. Що відноситься до конфліктних емоційних станів: а) фрустрація; б) рішучість; в) наполегливість; г) задоволення?
5. Дайте розширену характеристику емоційних станів підвищеної психічної напруги: - тривога; - страх – стрес; - афект; - фрустрація. Зазначте особливості впливу на пізнавальну та регулятивну функцію особи.
6. Окресліть, яким чином страх впливає на пізнавальну та регулятивну діяльність особи.
7. Що таке фобії:
 - а) стан, змістом якого є непереборний страх конкретних ситуацій, предметів, істот;
 - б) сильний емоційний стан вибухового характеру, що впливає на особистість та характеризується бурхливим протіканням, зміною свідомості й порушенням вольового контролю;
 - в) стан зростаючої емоційної напруги, що виникає в конфліктних ситуаціях, пов'язаних з сильною мотивацією на їх вирішення, де існують

вагомі нездоланні перешкоди із загрозою для благополуччя особистості;

г) психічний стан, який характеризується зосередженістю свідомості на основних, найбільш значимих цілях.

8. Назвіть та дайте характеристику стадій стресу. Зазначте види стресорів.

9. Дайте повну характеристику емоційного стану фрустрація.

10. Зазначте основні риси фізіологічного афекту та проведіть його розмежування з патологічним афектом.

11. Визначте особливості поведінки людини в стані сильного душевного хвилювання. Які чинники можуть бути підґрунтям виникнення афекту?

12. Надайте поняття емоційного інтелекту. Охарактеризуйте шкалу емоційних тонів Р. Хаббарда.

13. Що таке воля: а) свідомо регуляція поведінки; б) стан спокою; в) імпульсивна регуляція поведінки; г) настрій?

14. Проаналізуйте етапи формування складного вольового акту та визначте найважливіший етап вольової дії.

15. Які можуть долатися перешкоди в процесі вольової дії? Які є види волі?

16. Що є вольвим станом: а) наполегливість; б) апатія; в) стрес; г) настрій?

17. Розгляньте етапи формування мотиву та визначте його значення.

Список додаткової літератури:

Засєкіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Гльїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

Кацавець Р. С. Психологія особистості. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2021. 134 с.

Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

Тема 5. Психологічний аналіз діяльності людини

План

1. Поняття та структура діяльності людини. Структура простих та складних дій.
2. Основні види діяльності людини.
3. Розвиток людської діяльності – вміння, навички, звички.
4. Загальна спрямованість особистості. Характеристика потреб та настанов.
5. Професійна деформація і шляхи її подолання.

Завдання:

1. *Що таке діяльність:*
 - а) *форма активності, яка є цілеспрямованою і забезпечує досягнення мети;*
 - б) *діяльність, яка необхідна для встановлення факту наявності чи відсутності правопорушення;*
 - в) *діяльність, яка забезпечує процеси передачі та отримання інформації;*
 - г) *діяльність, спрямована на створення умов щодо здійснення інших компонентів діяльності.*

2. Виділіть з переліченого види діяльності та обґрунтуйте свою відповідь: - процесуальна; - трудова; - судова; - ігрова; - прокурорська; - навчальна; - навчальна та трудова.

3. З чого складається структура простої дії: а) цілі, виконання дії, оцінки її результатів; б) сенсорного та розумового компонентів; в) моторного та контрольного компонентів; г) операцій та складних дій.

4. Чим визначається спрямованість особистості: а) потребами, мотивами, інтересами, настановами; б) темпераментом, характером; в) вміннями, навичками; г) емоційними та вольвими процесами.

5. Охарактеризуйте спрямованість особистості та визначте її складові.

6. Визначте поняття мотивація діяльності та основні закономірності розвитку мотиваційної сфери.

7. Що не відноситься до видів навичок: а) короткочасні; б) професійні; в) сенсорні; г) злочинні.

8. Що таке навичка: а) автоматизований компонент свідомої діяльності, вироблений за допомогою вправ, що дозволяє виконувати дії швидко, точно без зайвих зусиль; б) потенціальні можливості людини у виконанні певної діяльності; в) активний характер відносин та дії людини у соціальному середовищі; г) динаміка проявів особистості у різних видах діяльності та у відносинах з оточуючим середовищем.

9. Що не відноситься до закономірностей формування навичок: а) апперцепція; б) регрес; в) інтерференція; г) нерівномірність.

10. Проаналізуйте сутність, структуру та розмежуйте поняття «професійна деформація», «професійне вигорання» та «професійна деградація». Які можливі шляхи їх подолання?

11. Що означає визначення - “комплекс стійких негативних змін особистості, які виникають внаслідок професійної діяльності”: а) професійна деформація; б) професійне вигорання; в) девіантна поведінка; г) профорієнтація.

12. Що є ознакою професійної деформації: а) схематичність та шаблонність мислення; б) постійне вдосконалення професійної діяльності; в) обмін досвідом; г) творчий підхід.

С п и с о к д о д а т к о в о ї л і т е р а т у р и:

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Ільїна Н. М., Мисник С. О. Загальна психологія: теорія та практикум: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2017. 352 с.

Канівець Р.С. Юридична психологія. Навч. посіб. 2-ге вид., доповн. К.: Алерта, 2019. 150 с.

Кацавець Р. С. Психологія особистості. Навчальний посібник. К.: Алерта, 2021. 134 с.

Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

II. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ КОМУНІКАЦІЇ.

ПСИХОЛОГІЯ КОНФЛІКТУ

Тема 6. Комунікація та її роль у міжнародних відносинах. Психологічні особливості міжнародних комунікацій

План

1. Загальні характеристики комунікації. Складники комунікативного акту.
2. Поняття «масова комунікація». Міжнародна комунікація. Типи засобів комунікації. Роль комунікацій у сучасному суспільстві.
3. Мова як інструмент утілення ідей міжнародних відносин. Вербальна та невербальна інформація. Інтерпретація невербальних засобів спілкування.
4. Психологічний контакт.
5. Аналіз комунікаційної діяльності та застосування методів емоційної та когнітивної саморегуляції для оптимізації комунікації та психічного стану.
6. Відмінності міжнародних комунікацій. «Замаскований» вигляд міжнародних комунікацій. Асиметрія міжнародного інформаційного обміну. Вертикальний та горизонтальний обмін інформацією. Вільний обмін інформацією.
7. Новий світовий інформаційний і комунікативний порядок.

Завдання:

1. *Охарактеризуйте поняття комунікація та визначте її складові.*
2. *Розмежуйте поняття “комунікант” та “комунікат”.*
3. *Надайте характеристику етапів комунікативного процесу.*
4. *Які є види комунікативних бар'єрів.*
5. *Окресліть відмінності «масова комунікація» та «міжнародна комунікація».*
6. *Що таке персвазивна комунікація?*
7. *Охарактеризуйте функції мови.*
8. *Визначте складові невербальної інформації та їх значення.*
9. *Охарактеризуйте поняття “психологічний контакт”, визначте психологічні бар'єр, прийоми для його встановлення.*

Список додаткової літератури:

Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.

Гриффин Э. Комунікація: теорії та практики; пер. с англ. Харків: Гуманітарний центр, Науменко А. А., 2015. 688 с.

Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.

Мастяниця Й. У., Соснін О. В., Шиманський Л. Є. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання: Монографія / За заг. ред. О. В. Сосніна. К.: 2002.

Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л.М. Герасіна та ін.] ; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Слісаренко І. Ю. Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління: Навч. посіб. К.: 2001.

Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія / О.Г.Данильян, О.П. Дзьобань, С.Б. Жданенко та ін.; за ред. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2020. 344 с.

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

Тема 7. Комунікаційні процеси та технології

План

1. Технології впливу на суспільну думку.
2. Пропагандистські і контрпропагандистські техніки.
3. Комунікації як фактор зміни структури інформаційного простору.
4. Слухи як особливий тип інформації.
5. Задачі комунікативних потоків.

6. Структурування комунікації.
7. Розвиток інформаційних технологій.

Завдання:

1. *У чому сутність інформаційних технологій і яку роль вони відіграють у формуванні інформаційних систем?*
2. *Окресліть цілі, принципи, функції, основні характеристики комунікаційної політики держави.*
3. *Визначте функції сучасних ЗМІ у зовнішній політиці.*
4. *Розмежуйте поняття «міжнародні публік релейшнз» та «віртуальна дипломатія».*
5. *Охарактеризуйте поняття, види, функції, методи проаганди.*

Список додаткової літератури:

- Засекіна Л. В., Пастрик Т. В. Основи психології та міжособове спілкування (навчальний посібник). К.: ВСВ «Медицина», 2018. 216 с.
- Гриффин Э. Комунікація: теорії та практики; пер. с англ. Харків: Гуманітарний центр, Науменко А. А., 2015. 688 с.
- Малкова Т. М. Візуальна психодіагностика. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 132 с.
- Мастяниця Й. У., Соснін О. В., Шиманський Л. Є. Інформаційні ресурси України: проблеми державного регулювання: Монографія / За заг. ред. О. В. Сосніна. К.: 2002.
- Онищенко О. О. Політичні технології та моральний вибір: етичні точки зіткнення. *Актуальні проблеми політики*. 2021. Вип. 67. С.21-27.
- Політико-правова ментальність українського соціуму в умовах європейської інтеграції: монографія / [О. О. Безрук, В. С. Бліхар, Л.М. Герасіна та ін.] ; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2019. 744 с. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.
- Поліщук С. А. Методичний довідник з психодіагностики : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2019. 442 с.

Слісаренко І. Ю. Паблік рилейшнз у системі комунікації та управління: Навч. посіб. К.: 2001.

Сучасне суспільство, людина, право в умовах глобальних трансформацій: монографія / О.Г.Данильян, О.П. Дзьобань, С.Б. Жданенко та ін.; за ред. О.Г. Данильяна. Харків: Право, 2020. 344 с.

Шепітько В.Ю., Коновалова В.О. Юридична психологія: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. Харків: Право, 2019. 288 с.

Тема 8. Психологія лідерства в міжнародних відносинах

План

1. Поняття лідерства, різноманіття підходів до його визначення.
2. Роль лідера в глобальному світі та на мікрорівні.
3. Експертне, емоційне та ситуаційне лідерство.
4. Психотипи особистостей та лідерство.
5. Роль лідера у створенні команди та в управлінні командою.
6. Загальні підходи до прийняття рішень. Ефективне прийняття швидких рішень в умовах невизначеності, ризиків та кризових ситуацій.

Завдання:

1. *Визначте основні риси, що притаманні лідерам.*
2. *Визначте основні функції лідера.*
3. *Охарактеризуйте основні інструменти впливу.*
4. *Визначте основні підходи до керівництва.*
5. *В чому полягає сутність підходу до керівництва з позиції особистих якостей керівника?*
6. *В чому полягає сутність підходу до керівництва з позиції поведінки?*
7. *В чому полягає сутність ситуаційного підходу до керівництва?*
8. *Охарактеризуйте основні стилі керівництва.*
9. *Охарактеризуйте сучасні концепції лідерства.*

10. Охарактеризуйте прийняття рішень в умовах невизначеності, ризиків та кризових ситуацій.

Список додаткової літератури:

Артемов, В. Ю., Сингаївська, І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65)7 С. 149-163. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-149-163>

Бжезинський З. Вибір. Світове панування чи світове лідерство. Київ, 2006. 203 с.

Гордия, Н. Д. Психологічні особливості прийняття ефективних управлінських рішень державними службовцями в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Національного університету оборони України*. 2023. № 71(1). С. 48–58. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2023-71-1-48-58>

Комарова К. В., Коляда С. П. Лідерство: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Дніпро: 2017. 430 с.

Креативне лідерство [Creative Leadership]: навч. посіб. / С. Ю. Пащенко, О. О. Сербін, С. П. Стоян, А. Ю. Трофімов, Д. В. Лукін; за ред. М. В. Ситницького. Київ: Національний центр розвитку креативного підприємництва КНУ ім.Т.Шевченка, Видавництво Ліра-К, 2020.100 с.

Кременчуцька, М. К. Прийняття рішень у ситуації невизначеності під час війни. *Матеріали 78-ї наукової конференції професорсько-викладацького складу і наукових працівників ОНУ імені І. І. Мечникова* (Одеса, 22–24 листоп. 2023 р.). Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2023. С. 43-45. <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/37256>

Кухта Б. Феномен політичного лідера. Історичні силуети на тлі епох. Львів: Кальварія, 2000. 232 с.

Мандзій Л. Методологія дослідження політичної еліти. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2012. № 2. С. 115–121.

Нестуля О. О., Нестуля С. І., Кононец Н. В. Основи лідерства: електронний посібник для самостійної роботи студентів. Полтава: ПУЕТ, 2018. 241 с.

Політика в особах (Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: Національні і регіональні аспекти). За заг. ред. Ф. М.Рудича. Київ: ППіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2012. 400 с.

Решетило В. П., Федотова Ю. В. Невизначеність та ризик: співвідношення понять та специфіка прийняття рішень. Економіка та управління підприємствами. 2020. Випуск № 3 (77). С. 149-154.

Сингаївська І., Гура Г. Психологічні особливості ухвалення рішень керівниками бізнесу в ситуації невизначеності. *Організаційна психологія. Економічна психологія.* 2023. № 2-3(29). С. 95-111. <https://doi.org/10.31108/2.2023.2.29.9>

Слюсаренко О. О. Поняття «лідер» і «лідерство» в сучасній науковій літературі. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «педагогіка. Соціальна робота». 2016. № 2. С. 244–246.

Сопівник Р. В. Ретроспективний аналіз основних теорій лідерства. *Вісник Національного університету оборони України.* 2012. Вип. 4 (29). С. 104–109.

Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник. Харків: 2017. 100 с.

Холод В. В. Пріоритетні функції політичного лідера. *Політичний менеджмент.* 2007. №4. С. 55–64.

Тема 9. Психологічні особливості, структура та типологія конфлікту в міжнародних відносинах

План

1. Конфліктологія як наукова система знань про причини виникнення, закономірності розвитку і способах врегулювання конфліктів.

2. Визначення структури конфлікту як різновиду важкої ситуації. Учасники конфлікту (прямі і непрямі) – ініціатори, провокатори, організатори, союзники, посередники, пособники, жертви. Об'єкт і предмет конфлікту, їх характеристика. Ресурси конфлікуючих сторін – сила, багатство, знання, статус, влада.

3. Психологічні складові конфлікту: мотиви сторін і конфліктна поведінка. Особливості сприйняття конфліктної ситуації.

4. Типологія міжнародних конфліктів.
5. Складові та функції міжнародних конфліктів.
6. Фази міжнародного конфлікту.

Завдання:

1. *Визначте поняття та структуру конфлікту.*
2. *Охарактеризуйте види та типи конфліктів.*
3. *Окресліть стратегії поведінки особистості в ситуації конфлікту.*
4. *Надайте характеристику стадії конфлікту.*

Список додаткової літератури:

Артемов, В. Ю., Сингаївська, І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65)7 С. 149-163. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-149-163>

Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 407 с.

Вирішення конфліктів : навч. посіб. / Західноукр. ресурс. центр ; [упоряд. М. Філяк]. Львів : ЗУРЦ, 2016. 96 с.

Герасимович В. А. Національний стиль як невід'ємний атрибут процесу політичних переговорів / В. А. Герасимович // Політикус. 2016. Вип. 2. С. 60-62. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_2_14

Герасимович В. А. Особливості участі "третьої сторони" у політичному переговорному процесі / В. А. Герасимович // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 113. С. 336-339. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_87

Денисенко І. Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації // Український соціум. 2013. № 3 (46). С.32-43.

Зарицька В. В. Психологія конфлікту: навч. посіб. / В. В. Зарицька ; Клас. приват. ун-т. Запоріжжя ; Одеса : Гельветика, 2019. 379 с.

Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, Р. О. Винничук ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 191 с.

Іжнін І. І. Міжнародні конфлікти (кінець ХІХ - перша половина ХХ століття): підручник / І. Іжнін, С. Пик, К. Поліщук ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 448 с.

Конглер Д. Мистецтво переконання. К.: Книголав, 2017. 88 с.

Конфліктологія : навчальний посібник / за ред. Г. В. Гребенькова. Львів : Магнолія, 2018. 228 с.

конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 343 с.

Конфліктологія та медіація : навч. посіб. / уклад. В. І. Докаш ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2018. 247 с.

Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України / Г. І. Луцишин. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.

Костенко М. В. Особливості відшкодування збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії // Сучасні реалії протидії воєнним злочинам: набутий досвід та погляд в майбутнє: матеріали панельної дискусії VII Харківського Міжнародного юридичного форуму 25 вересня 2023 року. Київ : Алерта, 2023. 146 с. С. 56-62.

Коулман П. Т. Результативний конфлікт. Невзгода - це сила, що працює на вас / Пітер Т. Коулман, Роберт Фергюсон ; пер. з англ. Інни Софієнко. Київ : Наш Формат, 2016. 313 с.

Партико Н. В. Психологія конфліктів: навч. посіб. / Н. В. Партико ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 131 с.

Психологія соціальних і політичних конфліктів: навч. посіб. / уклад. С. С. Доскач; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2018. 111 с.

Скібіцька Л. І. Конфліктологія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Л. І Скібіцька. Режим доступу : <http://subject.com.ua/pdf/151.html>.

Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації : [колект.] монографія / [Л. М. Коробка та ін.] ; за наук. ред. канд. психол. наук Л. М. Коробки ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 284 с.

Сташук К. 17 кроків у конфлікті. Способи управління конфліктною ситуацією / К. Сташук // Управління освітою: часопис для керівників освітньої галузі. 2017. № 4. С. 53-56.

Стрельцов Є.Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів // Юридичний вісник. 2014. № 4 (33). С. 133-137.

Сучасний конфлікт-менеджмент: монографія / І. В. Барабанов, Т. Є. Андреева, О. О. Гетьман ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Панов А. М., 2019. 200 с.

Теорія прийняття рішень: підручник / М. П. Бутко [та ін.] ; ред. М. П. Бутко. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 356 с.

Фішер Р., Юрі В. Шлях до «ТАК». Як вести переговори не здаючи позицій / Пер. з англ. Р. Фішер, В. Юрі, Б. Паттон. К.: Основи, 2016. 220 с.

Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 176 с.

Тема 10. Основні засоби розв'язання міжнародних конфліктів

План

1. Основні критерії і фактори завершення конфліктів.
2. Форми завершення конфлікту: розв'язання, урегулювання, згасання, усунення, ліквідація сторін, перехід в інший стан.
3. Об'єктивні умови і суб'єктивні чинники вирішення конфліктів. Основні чинники вирішення конфлікту: час, третя сторона, своєчасність, рівновага сил, культура, єдність цінностей, практичний досвід.

4. Основні етапи вирішення конфліктів: аналітичний, прогнозування варіантів вирішення, визначення критеріїв дозволу, планомірність взаємних дій, контроль ефективності дій і аналіз допущених помилок.

Завдання:

1. *Визначте поняття та причини виникнення міжнародних конфліктів.*
2. *Надайте типологію міжнародних конфліктів.*
3. *Охарактеризуйте фази розвитку міжнародного конфлікту.*
4. *Окресліть способи врегулювання міжнародних конфліктів.*

Список додаткової літератури:

Артемов, В. Ю., Сингаївська, І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65)7 С. 149-163. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-149-163>

Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 407 с.

Вирішення конфліктів : навч. посіб. / Західноукр. ресурс. центр ; [упоряд. М. Філяк]. Львів : ЗУРЦ, 2016. 96 с.

Герасимович В. А. Національний стиль як невід'ємний атрибут процесу політичних переговорів / В. А. Герасимович // Політикус. 2016. Вип. 2. С. 60-62. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_2_14

Герасимович В. А. Особливості участі "третьої сторони" у політичному переговорному процесі / В. А. Герасимович // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 113. С. 336-339. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_87

Денисенко І. Д. Сучасна теорія конфлікту: проблеми експлікації, демаркації, класифікації // Український соціум. 2013. № 3 (46). С.32-43.

Зарицька В. В. Психологія конфлікту: навч. посіб. / В. В. Зарицька ; Клас. приват. ун-т. Запоріжжя ; Одеса : Гельветика, 2019. 379 с.

Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, Р. О. Винничук ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 191 с.

Іжнін І. І. Міжнародні конфлікти (кінець ХІХ - перша половина ХХ століття): підручник / І. Іжнін, С. Пик, К. Поліщук ; Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 448 с.

Конфліктологія : навчальний посібник / за ред. Г. В. Гребенькова. Львів : Магнолія, 2018. 228 с.

конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2016. 343 с.

Костенко М. В. Особливості відшкодування збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії // Сучасні реалії протидії воєнним злочинам: набутий досвід та погляд в майбутнє: матеріали панельної дискусії VII Харківського Міжнародного юридичного форуму 25 вересня 2023 року. Київ : Алерта, 2023. 146 с. С. 56-62.

Коулман П. Т. Результативний конфлікт. Невзгода - це сила, що працює на вас / Пітер Т. Коулман, Роберт Фергюсон ; пер. з англ. Інни Софієнко. Київ : Наш Формат, 2016. 313 с.

Партико Н. В. Психологія конфліктів: навч. посіб. / Н. В. Партико ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 131 с.

Психологія соціальних і політичних конфліктів: навч. посіб. / уклад. С. С. Доскач; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2018. 111 с.

Скібіцька Л. І. Конфліктологія [Електронний ресурс] : навч. посібник / Л. І Скібіцька. Режим доступу : <http://subject.com.ua/pdf/151.html>.

Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації : [колект.] монографія / [Л. М. Коробка та ін.] ; за наук. ред. канд.

психол. наук Л. М. Коробки ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 284 с.

Сташук К. 17 кроків у конфлікті. Способи управління конфліктною ситуацією / К. Сташук // Управління освітою: часопис для керівників освітньої галузі. 2017. № 4. С. 53-56.

Стрельцов Є.Л. До питання про сутність та види міжнародних конфліктів // Юридичний вісник. 2014. № 4 (33). С. 133-137.

Сучасний конфлікт-менеджмент: монографія / І. В. Барабанов, Т. Є. Андрєєва, О. О. Гетьман ; Харків. нац. ун-т буд-ва та архітектури. Харків : Панов А. М., 2019. 200 с.

Теорія прийняття рішень: підручник / М. П. Бутко [та ін.] ; ред. М. П. Бутко. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 356 с.

Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 176 с.

Тема 11. Психологічні аспекти переговорних процесів в міжнародних відносинах

План

1. Психологічні механізми переговорного процесу.
2. Моделі ведення переговорів.
3. Етапи переговорного процесу.
4. Психологічний підхід до процесу переговорів. Методи вирішення конфліктів. Стратегії залучення протилежної сторони в переговори. Стили ведення переговорів. Психологічна складова переговорного процесу.
5. Підготовка до ведення міжнародних переговорів.
6. Структура переговорного процесу. Стратегія і тактика переговорного процесу. Динаміка переговорного процесу. Посередництво в конфлікті та переговорному процесі.

Завдання:

1. *Надайте визначення міжнародних переговорів.*
2. *Охарактеризуйте типологію міжнародних переговорів.*

Список додаткової літератури:

Артемов, В. Ю., Сингаївська, І. В. Особливості процесів прийняття рішень в умовах невизначеності. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 1 (65)7 С. 149-163. <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-65-149-163>

Ващенко І. В. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. К.: Знання, 2013. 407 с.

Вирішення конфліктів : навч. посіб. / Західноукр. ресурс. центр ; [упоряд. М. Філяк]. Львів : ЗУРЦ, 2016. 96 с.

Герасимович В. А. Національний стиль як невід'ємний атрибут процесу політичних переговорів / В. А. Герасимович // Політикус. 2016. Вип. 2. С. 60-62. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2016_2_14

Герасимович В. А. Особливості участі "третьої сторони" у політичному переговорному процесі / В. А. Герасимович // Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 113. С. 336-339. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2016_113_87

Захарчин Г. М. Управління конфліктами: навч. посіб. / Г. М. Захарчин, Р. О. Винничук ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". 2-ге вид., допов. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2019. 191 с.

Конглер Д. Мистецтво переконання. К.: Книголав, 2017. 88 с.

Конфліктологія та медіація : навч. посіб. / уклад. В. І. Докаш ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2018. 247 с.

Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. для студентів, аспірантів і викл. вищ. закл. освіти України / Г. І. Луцишин. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 200 с.

Коулман П. Т. Результативний конфлікт. Невгода - це сила, що працює на вас / Пітер Т. Коулман, Роберт Фергюсон ; пер. з англ. Інни Софієнко. Київ : Наш Формат, 2016. 313 с.

Спільнота в умовах воєнного конфлікту: психологічні стратегії адаптації : [колект.] монографія / [Л. М. Коробка та ін.] ; за наук. ред. канд. психол. наук Л. М. Коробки ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2019. 284 с.

Сташук К. 17 кроків у конфлікті. Способи управління конфліктною ситуацією / К. Сташук // Управління освітою: часопис для керівників освітньої галузі. 2017. № 4. С. 53-56.

Теорія прийняття рішень: підручник / М. П. Бутко [та ін.] ; ред. М. П. Бутко. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 356 с.

Фішер Р., Юрі В. Шлях до «ТАК». Як вести переговори не здаючи позицій / Пер. з англ. Р. Фішер, В. Юрі, Б. Паттон. К.: Основи, 2016. 220 с.

Яхно Т. П. Конфліктологія та теорія переговорів : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 176 с.